

POSTANOWIENIE

Dnia 13 marca 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Kazimierz Zawada (przewodniczący)

SSN Antoni Górski (sprawozdawca)

SSN Irena Gromska-Szuster

w sprawie z powództwa S. Z.

przeciwko Skarbowi Państwa - Powiatowej Komendzie Policji w K. i X. Komendantowi Wojewódzkiemu Policji w K.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 13 marca 2008 r.,
zażalenia powoda na postanowienie Sądu Apelacyjnego z dnia 28 listopada 2007 r.,
sygn. akt I ACa (...),

oddala zażalenie; nie obciąża powoda kosztami zastępstwa prawnego w postępowaniu zażaleniowym.

Uzasadnienie

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 28 listopada 2007 r. Sąd Apelacyjny odrzucił skargę kasacyjną powoda S. Z., od której nie została uiszczona należna opłata sądowa, jak również nie złożono wniosku o zwolnienie od obowiązku jej uiszczenia. Sąd stwierdził, że uzyskane przez powoda w trakcie postępowania przed sądami powszechnymi zwolnienie od kosztów sądowych nie rozciąga się, w obecnym stanie prawnym, na postępowanie wywołane wniesieniem skargi kasacyjnej. Na poparcie powyższego stanowiska przywołano pogląd wyrażony w postanowieniu SN z dnia 23 stycznia 2007 r., III CZ 3/07 (niepubl.). Skarga kasacyjna podlegała zatem odrzuceniu

na podstawie art. 130² § 3 k.p.c. Skarżący zakwestionował zasadność powyższego poglądu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nie ulega wątpliwości, że powód został zwolniony postanowieniem Sądu Okręgowego w K. z 31 grudnia 2004 r. od obowiązku ponoszenia kosztów sądowych w całości. W zażaleniu zwrócono uwagę na zagadnienie czy skarżący zobowiązany był jednak opłacić skargę kasacyjną lub ponownie wystąpić o zwolnienie go od obowiązku uiszczenia kosztów sądowych i ustanowienie zawodowego pełnomocnika, czy też uzyskane wcześniej zwolnienie rozciąga się także na etap postępowania kasacyjnego, które służy wzruszeniu prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji. Zagadnienie to jest kontrowersyjne, zaś zarówno w judykaturze, jak i w doktrynie, prezentowane są różne stanowiska.

Bez wątpienia w poprzednim stanie prawnym, tj. przez dniem 6 lutego 2005 r. dominował pogląd, że zwolnienie strony od kosztów sądowych przez sąd powszechny rozciąga się także na postępowanie kasacyjne (por. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 20 lipca 2000 r., III CZ 43/00, OSNC 2000, nr 11, poz. 202, i z dnia 20 października 2006 r., IV CZ 77/06, niepubl.). Po nowelizacji kodeksu postępowania cywilnego ustawą z dnia 22 grudnia 2004 r. (Dz. U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98), w wyniku której skarga kasacyjna uzyskała charakter nadzwyczajnego środka zaskarżenia, przysługującego od prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji, obok licznych orzeczeń podtrzymujących pogląd, że zwolnienie od kosztów sądowych udzielone w postępowaniu przed sądem pierwszej lub drugiej instancji dotyczy także postępowania kasacyjnego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 maja 2007 r., I CZ 54/07, niepubl. i postanowienie z dnia 21 września 2007 r., V CZ 81/07, niepubl.), pojawiły się orzeczenia przyjmujące, że zwolnienie od kosztów sądowych udzielone w postępowaniu przed sądem pierwszej lub drugiej instancji nie rozciąga się na postępowanie kasacyjne (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2007 r., III CZ 3/07, niepubl., i z dnia 24 sierpnia 2007 r., I CZ 98/07, niepubl.). Uzasadnienie wyrażonego w nich zapatrywania powołuje się na nieistnienie przepisu przesuwającego czasową granicę zwolnienia od kosztów sądowych poza datę prawomocnego zakończenia sprawy.

Należy zwrócić uwagę, że powyższa rozbieżność w orzecznictwie skłoniła Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego do przedstawienia Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego: „czy zwolnienie od kosztów sądowych udzielone stronie w postępowaniu rozpoznawczym obejmuje także postępowanie wszczęte

wniesieniem skargi kasacyjnej?” (wniosek z dnia 23 listopada 2007 r., BSA I - 4110 - 6/07). Stosowna uchwała Sądu Najwyższego nie została jednak jeszcze podjęta.

W ocenie Sądu Najwyższego w składzie obecnie orzekającym należy opowiedzieć się za stanowiskiem przyjmującym, że zwolnienie od kosztów sądowych udzielone stronie w postępowaniu przed sądem pierwszej lub drugiej instancji rozciąga się także na postępowanie wywołane wniesieniem skargi kasacyjnej.

Stanowisko takie znajduje oparcie w art. 771 k.p.c., który stanowi, że zwolnienie od kosztów sądowych przyznane przez sąd w postępowaniu rozpoznawczym lub z którego strona korzysta z mocy ustawy, rozciąga się także na postępowanie egzekucyjne. Jak zwrócono uwagę w literaturze przedmiotu, przepis ten wskazuje na utrzymywanie się zwolnienia od kosztów sądowych przez całe postępowanie rozpoznawcze - a więc także w toku postępowania kasacyjnego, które jest również postępowaniem rozpoznawczym. Rozciągnięcie zwolnienia od kosztów sądowych na postępowanie egzekucyjne nie oznacza spowodowania „odżycia” tego zwolnienia w postępowaniu egzekucyjnym po jego nieistnieniu w okresie obejmującym postępowanie kasacyjne, lecz przesunięcie jego czasowej granicy poza wszystkie stadia postępowania rozpoznawczego.

Ponadto zgodnie z art. 91 k.p.c. pełnomocnictwo procesowe obejmuje z mocy samego prawa umocowanie nie tylko do łączących się ze sprawą czynności procesowych w postępowaniu przed sądem pierwszej i drugiej instancji, lecz także do łączących się ze sprawą czynności procesowych wykraczających poza tok instancji w sprawie, w tym - choć nie zostało to wyraźnie wysłowione w tym przepisie - do wniesienia skargi kasacyjnej i jej popierania. Regulacja ta w pierwotnym brzmieniu wyraźnie wskazywała na objęcie umocowaniem pełnomocnika procesowego wniesienia podania o złożenie rewizji nadzwyczajnej i podejmowania czynności w postępowaniu wywołanym złożeniem rewizji nadzwyczajnej. Trudno obecnie zająć odmienne stanowisko - jeżeli nie chce się aprobować sytuacji paradoksalnych - co do objęcia umocowaniem pełnomocnika procesowego możliwości wniesienia skargi kasacyjnej i jej popierania, zwłaszcza w zestawieniu z wyraźnie przewidzianym w art. 91 k.p.c. uprawnieniem do wniesienia skargi o wznowienie postępowania oraz do wszelkich czynności dotyczących egzekucji.

Wreszcie - jak trafnie zauważono w piśmiennictwie - upadek sądowego zwolnienia od kosztów sądowych z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie apelacyjne zmuszałby do cofnięcia ustanowienia dla strony zwolnionej od

kosztów sądowych adwokata lub radcy prawnego (art. 120 § 1 w związku z art. 117 § 1 k.p.c.). W konsekwencji powstawałaby sytuacja trudna do aprobaty z punktu widzenia zasady równości wobec prawa (art. 32 ust. 1 Konstytucji): osoba uboga traciłaby na etapie bezpośrednio poprzedzającym postępowanie kasacyjne fachową pomoc prawną, natomiast osoba korzystająca z usług adwokata lub radcy prawnego z wyboru pomoc tę zachowywałaby. Z kolei konieczność ponownego ubiegania się o zwolnienie od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym należałoby ocenić jako rozwiązanie wysoce nieracjonalne, wydłużające postępowania sądowe i bezzasadnie narażające strony na niekorzystne skutki procesowe.

Mimo trafności argumentacji podniesionej przez skarżącego, zażalenie podlega oddaleniu. Skarga kasacyjna została wniesiona przez zawodowego pełnomocnika w dniu 19 listopada 2007 r. Należy zwrócić uwagę, że odnośnie do podmiotów zwolnionych od kosztów sądowych istniał wówczas obowiązek uiszczenia przez zawodowego pełnomocnika opłaty podstawowej w wysokości stałej 30 zł, bez wzywania o jej uiszczenie. Wynikał on z art. 14 ust. 2 oraz art. 100 ust. 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398 ze zm.). Konsekwencje nie wykonania tego obowiązku jest art. 130² § 3 k.p.c., nakazujący odrzucenie przez sąd nieopłaconego, między innymi opłatą podstawową, środka odwoławczego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego zostało przesądzone, że opłata podstawowa ma charakter opłaty w wysokości stałej w rozumieniu tego przepisu (por. postanowienia z dnia 30 maja 2006 r., I CZ 23/06, niepubl., z dnia 2 czerwca 2006 r., II UZ 14/06, OSNP 2007, nr 11-12, poz. 175, uchwały z dnia 26 września 2006 r., UZP 11/06 OSNP 2007, nr 11-12, poz. 163, z dnia 13 października 2006 r., III CZP 75/06, OSNC 2007, nr 6, poz. 86).

Obowiązek uiszczenia opłaty podstawowej przez stronę zwolnioną przez sąd od kosztów sądowych został uchylony dopiero przez ustawę z dnia 14 grudnia 2006 r. o zmianie ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2007 r. Nr 21, poz. 123) tylko w sprawach wszczętych po dniu jej wejścia w życie, tj. po dniu 10 czerwca 2007 r. Zmiana ta nie objęła jednak swoim zasięgiem rozpoznawanej sprawy. Zgodnie bowiem z art. 2 ustawy zmieniającej, do spraw wszczętych przed jej wejściem w życie stosuje się przepisy dotychczasowe. Ustawodawca znosząc obowiązek uiszczenia opłaty podstawowej nie wprowadził zasady podwójnego odesłania, a zatem wyłączone jest stosowanie art. 149 ust. 1 u.k.s.c. (por. postanowienia SN z dnia 20

września 2007 r. II CZ 64/07, niepubl., z dnia 24 października 2007 r., IV CZ 75/07, niepubl., z dnia 20 grudnia 2007 r., V CSK 454/07, niepubl.).

W rozpoznawanej sprawie, która została wszczęta przed wskazaną powyżej datą, zawodowy pełnomocnik uchybił obowiązkowi uiszczenia opłaty podstawowej w terminie otwartym do wniesienia skargi kasacyjnej. Należy zatem uznać, że zaskarżone postanowienie Sądu Apelacyjnego z dnia 28 listopada 2007 r., którym sąd ten odrzucił skargę kasacyjną powoda S. Z., mimo błędnego uzasadnienia odpowiada prawu.

Mając powyższe na względzie, orzeczono jak w sentencji (art. 398¹⁵ k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c.). Z uwagi na trudną sytuację materialną w jakiej się znajduje, powód nie został obciążony kosztami zastępstwa prawnego w postępowaniu zażaleniowym (art. 102 k.p.c.).